

Tre Toppar - samhällsintresse, hänsyn och konsekvenser
Miljökonsekvensbeskrivning, april 2006
Stiftelsen Idre Fjäll

Miljökonsekvensbeskrivningen utgör underlag för länsstyrelsens och
Regeringens prövning av projektet

Omslagsbild:

Städjan från söder sedd från väg 311 strax väster om passagen av
Foskan mellan Idre och Fjätervålen. Fotomontage med delar av an-
läggningen Tre Toppar visualiserad.

Foto: Anders Enetjärn

Fotomontage: Tomas Strömberg

För Lantmäteriets kartor som använts i denna rapport gäller medgi-
vande: © Lantmäteriverket Gävle 2005. Medgivande I 2005/915.

I utredningsarbetet har följande personer ingått med sina huvudsak-
liga ansvarsområden:

Enetjärn Natur AB

Anders Enetjärn. Utredningsledare, projektbeskrivning, naturinven-
tering, rennäringsfrågor, projektets samhällsintresse, alternativen

Nora Hansen. Biträdande utredningsledare, övergripande miljö-
frågor, underlag för fotomontage, landskapsanalys, internationella
jämförelser, projektets samhällsintresse, alternativen

Gunnar Lindén. Naturinventeringar, friluftsliv, kulturmiljö mm,
konsekvensbedömningar

Lotta Borg. Rennäringsfrågor, kartproduktion

Infraplan AB

Stellan Lundberg. Regional analys, projektets samhällsintresse

Peter Stensson. Regional analys, projektets samhällsintresse

Tomas Strömberg. Fotomontage

Resurs AB

Lars Paulsson. Projektets samhällsintresse

Schibbye Landskap

Bengt Schibbye. Planering av boende och infrastruktur, frågor om
hänsynsfull anläggning

Landström Arkitekter AB

Utformning av byggnader

Lagtolken AB

Peggy Lerman. Granskning av samrådshandling

Advokatfirman Åberg & Co

Om kommande juridisk prövning av projektet

Innehåll

0 Sammanfattning	4	4.6 Kommande prövningar.....	48	10.3 Kunskapsuppbyggande fältförsök	92
1 Inledning	6	4.7 Opinionsundersökningar om Tre Toppar	49	11 Miljökonsekvenser	93
1.1 Tankarna bakom Tre Toppar.....	6	5 Samhällsintresse	50	11.1 Konsekvenser för naturvärdena	93
1.2 Detta dokument.....	6	5.1 Utlägg och omsättning	50	11.2 Konsekvenser för friluftslivet	103
2 Älvdalens kommun i omvärlden	8	5.2 Sysselsättning och inflyttning.....	51	11.3 Konsekvenser för landskapsbilden	104
2.1 Ortsstruktur	8	5.3 Infrastruktur.....	52	11.4 Konsekvenser för kulturmiljön	110
2.2 Befolkningsutveckling	9	5.4 Framtida service	52	11.5 Konsekvenser för hushållningen med	110
2.3 Näringsliv	10	5.5 Nationella effekter.....	53	naturresurser	110
2.4 Turism	11	5.6 Allmänintresse i Natura 2000-perspektiv	53	11.6 Konsekvenser för rennäringen	111
2.5 Samhällsservice	13	6 Naturvärden	54	11.7 Konsekvenser för hälsa och säkerhet	114
2.6 Sysselsättning och arbetspendlingsmönster	14	6.1 Ett landskapsekologisk perspektiv.....	54	11.8 Utsläpp till luft, vatten och mark	114
2.7 Kompetensförsörjning med högre utbildade.....	15	6.2 Närmare om Långfjället-Städjan-Nipfjället.....	62	11.9 Konsekvenser för uppfyllelse av miljömålen....	114
2.8 Transportinfrastruktur	16	6.3 Närmare om projektområdets naturvärden.....	70	12 Kompensationsåtgärder	117
2.9 Fastighetsvärden.....	18	6.4 Värdeobjekt	75	12.1 Kompensation för påverkan på Natura 2000.	113
2.10 Samverkande orsstruktur.....	19	7 Friluftsliv	76	12.2 Kompensation för påverkan på rennäringen .	124
3 Anläggningarna Idre Fjäll och Fjätervålen och deras framtidsutsikter	24	7.1 Ett landskapsperspektiv	76	13 Erfarenheter från andra projekt i Natura 2000-områden	127
3.1 Idre Fjäll.....	24	7.2 Friluftsliv inom naturreservatet.....	77	13.1 Skidsportanläggningar	127
3.2 Fjätervålen	27	8 Landskapsbild och kulturmiljö	79	13.2 EU-kommissionens bedömningar av projekts samarhällsintresse	128
3.3 Vintersportmarknadens förutsättningar.....	28	8.1 Landskapets förutsättningar	79	14 Lokal förvaltning av naturreservatet	131
3.4 Effekter av väntade klimatförändringar	29	8.2 Bilden av Städjan	80	14.1 Naturvårdspolitikern.....	131
4 Projekt Tre Toppar - ändamål och projektbeskrivning	31	8.3 Kulturmiljö.....	81	14.2 Förslag till förvaltning av Städjan-Nipfjället ..	131
4.1 Ändamål	31	9 Rennäring	82	Referenser.....	133
4.2 Projektets historik.....	32	9.1 Lagstiftning	82	Förteckning över bilder och fotografier	135
4.3 Huvudalternativet Tre Toppar - Projektbeskrivning	33	9.2 Idre sameby	83		
4.4 Diskussion om alternativ	41	9.3 Konkurrerande markanvändningsintressen.....	86		
4.5 Planeringsprocess	47	10 Skyddsåtgärder	87		
		10.1 Internationella erfarenheter	87		
		10.2 Åtaganden i Tre Toppar	88		

0 Sammanfattning

Projekt Tre Toppar syftar till att främja en hållbar utveckling av glesbygden i norra Dalarna genom vidareutveckling av områdets turism, den näring som är en förutsättning för den lokala arbetsmarknaden. Projektet innebär främst att skapa nya skidområden i Stadjans väst- och ostsluttning samt Fjätervälens västsluttning. Det kommer medföra ett nytt sammanhängande område av liftar och nedfarter mellan de nuvarande anläggningarna Idre Fjäll och Fjätervälens som därigenom också sammanlänkas. Tre Toppar innebär även en bred satsning på barmarksturism, bl.a. på Stadjan.

Stiftelsen Idre Fjäll har ansvaret för planeringen av projekt Tre Toppar. Stiftelsen bildades 1965 av dåvarande Idre kommun och Friluftsförbundet för att med kraft möta en negativ samhällsförändring i en av Dalarnas glesbygder.

Tre Toppar planeras inom ett Natura 2000-område. Därför har omfattande utredningsarbeten och samråd genomförts för att klarlägga förutsättningarna inför en prövning av projektet.

Norra Dalarnas glesbygd

Idre ligger i norra delen av Älvdalens kommun, som till ytan är en av Dalarnas största kommuner, men en av de minsta vad avser befolkning. Inom kommunen finns tre basorter: Älvdalen med kommuncentrum i söder samt Särna och Idre i norr.

Hela kommunen har pga. vikande basnäringar minskat sin befolkning sedan 1960-talet. Särna och Idre förlorade många invånare innan satsningen på turismen skapade bättre förutsättningar. Idag fortsätter befolkningsminskningen i synnerhet i Särna. Avståndet mellan orterna i norr och de större arbetsmarknaderna i söder är för stort för ett pendlingsutbyte. I Idre och Särna är 80 % av befolkningen direkt eller indirekt beroende av turismen.

Idre Fjäll

Stiftelsen Idre Fjäll driver idag en fjällanläggning med familje- och friluftspolis vars åretruntverksamhet saknar jämförelse bland skandinaviska anläggningar. Den alpina skidåkningen är basverksamheten och den skapar förutsättningar att bedriva turismverksamhet även under barmarkperioden. Familjerna är den viktigaste kundgruppen. Företaget har också en stark internationell profil.

Idag skapar Stiftelsen Idre Fjäll motsvarande ca 230 årsverken och är därmed det största företaget inom Älvdalens kommun. Utöver detta tillkommer sysselsättning i kringverksamheter runt Idre Fjäll, bl.a. för småföretagare inom handel och service.

Stiftelseformen innebär att överskotten återinvesteras på orten.

Tre Toppar - projektbeskrivning

Under mitten av 1990-talet väcktes de första idéerna om projektet Tre Toppar. Otydlighet kring miljöfrågorna var en av orsakerna till att debatten blev livlig under flera år. 2004 startade arbetet med att

Projekt Tre Toppar har följande ändamål:

Tre Toppar ska för överskådlig framtid stödja utvecklingen av en väl fungerande lokal arbetsmarknad, service och välfärd samt ett attraktivt naturnära boende i nordvästra Dalarnas glesbygd.

Ändamålet kan uppfyllas genom att utveckla nya verksamheter med utgångspunkt från den turistiska kompetens och infrastruktur som är uppbyggd vid de största vintersportanläggningarna i området. I kombination med fjällens topografi och naturvärden innebär detta att upplevelser som idag inte finns i regionen kan erbjudas till en stor och mycket bred besökarkrets genom åretruntaktiviteter i storslagen kalfjällsmiljö med fjället Stadjan som central attraktion.

Detta ger samlat ett underlag för en långsiktig hållbar utveckling i en glesbygdsregion.

utveckla ett mer hänsynsfullt och miljöanpassat projektförslag.

Tre Toppar skapar nya skidområden med liftar och nedfarter som även knyter samman anläggningarna Idre Fjäll och Fjätervälens. Tre stora fjällsluttningar, varav två på fjället Stadjan och en på västsidan av Fjätervälens, kommer att vara basen i den nya anläggningen. Utförsåkningen kommer här att hålla en mycket hög kvalitet och projektet skapar ett flertal upplevelsesprodukter som inte finns i området i dag. Projektet berör inte Stadjans topp.

Tre Toppar innebär också en vidareutveckling av barmarksturismen. Detta kommer att skapa ett turistiskt system med en stor bredd av aktiviteter och aktörer, vilket gynnar små- och medelstora företag inom turism och service.

Stadjan kommer att bli en central attraktion för satsningen på barmarksturism. Det blir möjligt att färdas med stolslift hela vägen från Idre Fjäll till Stadjan. Bland de planerade barmarksaktiviteterna finns utveckling av fiske, träningsveckor, ridning, kunskapsförmedling om natur, lägerveckor mm.

Tre Toppar innebär en etablering av ca 6000 nya bäddar. Dessa kommer att fördelas på Idre Fjäll (ca 2000 bäddar), på ett nytt boendeområde - Stadjanvallen (ca 3000) och på Slättvälens (ca 1000) intill Idre Fjäll. Slättvälens blir en by för 2010-talet och finns med i planeringen som ett framtida boendeområde.

Den nya Stadjanvallen vid Stadjans västra fot blir en anläggning med boende och centrumfunktioner med ett attraktivt läge utmed stolsliften mellan Idre Fjäll och Stadjan. Stadjanvallen planeras delvis inom Natura 2000-området då andelen mark som ligger utanför detta är för liten för att rymma ett tillräckligt antal bostäder.

Boendet vid Stadjanvallen ska bygga på kopplingar till gamla fåbodtraditioner och dessa nyfåbodar kommer även att betas av djur under sommaren. Boendet vid Stadjanvallen ska också utformas med teknik som ligger i framkant vad gäller markpåverkan, materialval, energilösningar mm.

För att minska trafiken genom Gränjesåsvallen planeras en ny sträckning för vägen så att den går på västra sidan av Brunnan.

De planer för Tre Toppar som presenteras i ansökan ska ses som

projektets geografiska omfattning under överskådlig tid, dvs. den tid som det med avseende på teknisk utveckling, marknadens efterfrågan och klimatförhållanden är möjligt att överskåda.

Prövning av projektets tillåtlighet

Tre Toppar planeras inom ett Natura 2000-område. För detta krävs prövning av projektets tillåtlighet enligt miljöbalkens bestämmelser. Lagstiftningen anger tre villkor i prövningen av projekt som antas få en betydande påverkan på Natura 2000-områden:

- mycket stort allmänsintresse
- alternativ saknas
- kompensationsåtgärder utförs

Idre Fjäll ansöker om tillstånd till verksamheten hos Länsstyrelsen. Regeringen är den instans som slutligen tar beslut om projektet kan ges tillåtlighet. Regeringen kommer att ta in yttranden från berörda myndigheter och från EU-kommissionen.

Vid tillåtlighet följer flera andra prövningar, bl.a. detaljplanläggning, bygg- och marklov, tillstånd till vattenverksamhet och dispens från reservatsföreskrifterna.

I projektets inledande fas har en omfattande samrådsprocess med allmänhet, organisationer, markägare och myndigheter ägt rum.

Projektets samhällsintresse

Stiftelsen Idre Fjäll har utrett frågan om projektets samhällsintresse och funnit att det inte finns något alternativ som liksom Tre Toppar, utan omfattande insatser från samhället, ger förutsättningar för den utveckling som är nödvändig i Idre och Särna. Bland de alternativ som belysts finns småskalig ekoturism, vilken kan vara ett värdefullt komplement till volymturismen. Den kan dock inte som Tre Toppar skapa hundratals arbetstillfällen.

Utbyggnaden av Tre Toppar bedöms som en direkt effekt av en ökad omsättning skapa underlag för minst 350 nya årsarbetstillfällen i Särna- och Idre-området, varav motsvarande ca 200 årsarbetstillfällen inom själva anläggningen Tre Toppar. Ökningen i sysselsättning och den därmed möjliggjorda inflyttningen har avgörande betydelse för skolor, service och boende.

Miljö

Norra Dalarna präglas av ett storskaligt landskap med vidsträckt skogar och kalfjäll med gott om toppar över 1000 m.ö.h. Tre Toppar planeras nästan helt och hållet inom det största av Dalarnas Natura 2000-områden. Området är också skyddat som naturreservat.

I ett landskapsekologiskt perspektiv finns gott om natur med höga naturvärden i området. Merparten av Dalarnas Natura 2000-områden finns i Idre och Särna socknar och tillsammans med Natura 2000-områdena i närliggande södra Härjedalen omfattar de totalt 260 000 ha. Av detta är ca 70 000 ha naturtypen Västlig taiga och ca 80 000

ha naturtypen Fjällhed.

Städjan är en karakteristisk fjälltopp som med sin kägla syns vida omkring. Fjället har ett stort symbolvärde.

Städjans och Fjätervälens sluttningar består av gamla barrskogar och myrar. Städjans västsida är rik på riktigt gamla, grova tallar. Skogarna i den skyddade Foskdalen är dock präglade av tidigare avverkningar.

I Natura 2000-området finns ett tiotal utpekade naturtyper. Västlig taiga är särskilt bevarandevärd i ett EU-perspektiv och påverkas också mest av Tre Toppar. All skog som berörs av Tre Toppar har inventerats med avseende på naturvärden.

Fjällhederna på Städjan och Fjätervälens är genomgående rishedar. Block förekommer i mindre partier, bl.a. kring Städjans topp.

Området kring Tre Toppar är ett viktigt besöksmål för friluftslivet. Vandring och längdskidåkning förekommer både i skogslandet och på fjället. Städjan och Fjätervälens är redan idag lättillgängliga från väg respektive lift upp på kalvfjället. Kulturmiljöer inom området finns främst kring de fåbodar som omger Städjan. Konsekvenserna av Tre Toppar redovisas i tabell 0.1 här intill.

Rennäring

Idre sameby är landets sydligaste sameby med renskötselmarker i både Dalarna och Härjedalen. Samebyn är liten men har aktiva medlemmar som både värnar om den traditionella näringen och utvecklar nya verksamheter.

Idre sameby har en mosaikartad bild av olika avtal och beslut som säkerställer betesmarkerna. Statliga marker utgör merparten av betesmarkerna. 1993 gavs samebyn rätt att utnyttja markerna kring Städjan för all framtid.

Området kring Städjan och det planerade Tre Toppar är viktigt för rennäringen ur flera aspekter, inte minst sedan man nyligen förlorat rätten att nyttja vissa enskilda marker. Renhjordarna flyttas förbi Städjan flera gånger per år på väg mellan vinterbetes- och åretruntmarker samt till och från slakteriet. Samtidigt är samebyn redan trängd i sektorn öster om Idre av turistanläggningar, Idre samhälle mm. Konsekvenserna av Tre Toppar redovisas i figur här intill.

Skyddsåtgärder - hänsyn

Tre Toppar ska vara en mönsteranläggning med avseende på miljöanpassningar. Ett programarbete för att begränsa konsekvenserna av anläggningen har startat. Detta genomförs sedan i skedena lokalisering, anläggande, landskapsanpassning och drift.

Projektet ska ses som ett lån av marken. Hänsynen till markvegetationen är därför viktig. Om anläggningen i framtiden avvecklas ska det vara möjligt att återställa marken utan bestående spår.

Projektet ska också befinna sig i framkant när det gäller energianvändning (begränsad klimatpåverkan), genomtänkt resursförbrukning, omsorg om kringliggande vatten samt hantering av avfall.

Sammantaget kommer detta att mildra projektets konsekvenser.

Värde	Omfattningen av påverkan	Beskrivning av konsekvenserna
Naturvärden i landskapsperspektiv	Obetydliga	Liknande naturtyper finns väl representerade i omgivande landskap
Riksintresse naturvård	Måttliga	Karaktär av oexploaterat fjäll-, skogs- och myrområde förblir till största delen opåverkad
Naturtyp Västlig taiga	Betydande	50 ha avverkas, 300 ha påverkas indirekt
Naturtyp Aapamyrar	Måttliga	< 1 ha direkt påverkan
Naturtyp Fjällhed	Betydande	41 ha inom nedfarter & liftstråk. Liten fysisk förändring. Inom ytterligare ca 270 ha kan vissa djur & fåglar störas
Naturtyp Fjällbjörkskog	Måttliga	7 ha avverkas. Ca 8 ha påverkas av kant- och fragmenteringseffekter. Inom ytterligare ca 30 ha kan vissa djur störas
Naturtyp Mossar och kärr	Måttliga	1 ha direkt påverkan
Däggdjur utpekade i Natura 2000: järv & lodjur	Obetydliga	Marginella fragmenteringseffekter
Fåglar utpekade i Natura 2000	Måttliga	Förlust av livsmiljöer samt störning
Markskikt	Måttliga	Grävarbeten av liten omfattning. Viss ökad erosionsrisk
Vattendrag	Obetydliga	Ökad vattenmängd vid vårfloed
Värdeobjekt	Måttliga	Enstaka riktigt gamla tallar tas bort, källor lämnas orörda
Städjans symbolvärde	Betydande	Städjan - symbol för svenskt friluftsliv och naturvård inte längre helt orörd
Tillgänglighet	Positiva	Ökad tillgänglighet genom nya liftar
Ostördhet	Betydande	Idag ostörda fjällvidder förändras
Jakt och fiske	Måttliga	Naturen upplevs inte längre som orörd
Rennäring - betesro	Måttliga	Bortfall av område med hög beteskvalitet
Rennäring - flyttled	Betydande	Flyttningen som sker genom området flera ggr/år försvåras
Rennäring - kumulativa effekter	Betydande	Kumulativa effekter då projektet ytterligare försvårar rennäringen i sektor öster om Idre
Landskapsbild	Måttliga	Bevarad vegetation på fjällhed. Skog avverkas för nedfarter. Konstruktioner små i förhållande till storskaligt fjäll. Städjans topp och sadel lämnas orörd. Uppfattningen om påverkan är subjektiv
Kulturmiljö	Måttliga	Anläggningen kan ses och höras från omgivande fåbodar
Hushållning med naturresurser	Obetydliga	Ökad vattenförbrukning i samband med konstnötillverkning
Hälsa och säkerhet	Främst positiva	Människors hälsa och kondition förbättras. Liten lavinrisk
"Utsläpp till luft, vatten, mark"	Obetydliga	Ökad biltrafik

Tabell 0.1. Översiktlig beskrivning av förväntade konsekvenser av projekt Tre Toppar

Kompensationsåtgärder natur

Den påverkan som sker på naturvärden förknippade med Natura 2000 ska enligt lag kompenseras. För Tre Toppar föreslås kompensationsen bestå av följande paket av åtgärder i form av naturskydd och naturvårdsinriktad skötsel:

- Björnklinkåsen, norr om Burusjön, Idre. Naturskydd av Västlig taiga och Aapamyrar, 700 ha
- Navardalen, norr om Älvdalen. Naturskydd och delvis naturvårdsskötsel av Västlig taiga, ca 1000 ha, även friluftsvärden
- Foskdalen, inom Natura 2000-området. Naturvårdsbränning i Västlig taiga, 50 ha
- Vassbo, nordväst om Idre. Etablering och skötsel av lövskog, 80 ha

För några av de påverkade naturtyperna är i stort sett all förekomst i Dalarna redan naturskyddad, framför allt Fjällhed och Fjällbjörkskog. Dessa naturtyper är inte hotade och förekomsten av dem är riklig. Ingen kompensation föreslås därför.

Utöver detta föreslås ett långsiktigt åtagande att sköta Städjans fjällhed i takt med väntad igenväxning till följd av klimatförändringarna.

Kompensationsåtgärderna skall finansieras av Stiftelsen Idre Fjäll.

Kompensationsåtgärder rennäring

Tre Toppar innebär betydande konsekvenser för rennäringen inom Idre sameby. En förutsättning för projektet är därför att samebyn kan kompenseras genom en långsiktig lösning av markbehoven. Förslaget till kompensation har sin grund i en utredning där Idre sameby själv medverkat.

Förslaget till kompensation innebär omdisponering av mark för vinterbete från östra till västra sidan av älven. Det innebär utvidgade vinterbetesmarker söderut ungefär till vägen mellan Särna och Sälen. Förslaget omfattar också reservbetesmarker för vinterbetet.

Sammantaget betyder detta mycket stora förändringar i hela årtidsmönstret för samebyn, bl.a. med en ny huvudsaklig flyttled väster om Idre i stället för som idag i öster. Förslaget innebär också att några av samebyns fasta anläggningar behöver flyttas, i första hand det egna slakteriet.

De marker som berörs av den föreslagna omdisponeringen finns främst inom Särna-Idre Besparingskogs och Sveaskogs innehav.

Lokal förvaltning av naturreservatet

Stiftelsen Idre Fjäll vill väcka frågan att ett genomförande av Tre Toppar inom naturreservatet Städjan-Nipfjället förenas med en ny form av lokal förvaltning av reservatet. Lokala aktörer som Älvdalens kommun, Idre sameby, ideell naturvård och projektägaren för Tre Toppar kan ges ett ansvar för förvaltning och skötsel av det naturreservat som redan idag är ett av Dalarnas mest välbesökta.

1 Inledning

Följande kapitel beskriver syftet med detta dokument och ger en inblick i hur dokumentet är uppbyggt. Kapitlet beskriver också inledningsvis i korta ordalag syftet och idén med projekt Tre Toppar.

Stiftelsen Idre Fjäll och Fjätervälens Skidlift AB utgör norra Dalarnas största skidanläggningar. I syfte att främja utveckling av verksamheterna, och därmed skapa ett större försörjningsunderlag för den glesbygd där anläggningarna är belägna, undersöks möjligheten att anlägga nya skidområden vid fjället Städjan och även att förbinda de båda anläggningarna. Projektet innebär även en bred satsning på barmarksturism.

Projektet kallas Tre Toppar. De tre topparna avser Gränjåsvålen (Idre Fjäll), Städjan och Fjätervålen. De nya skidområdena kommer att beröra ett område som ingår i nätverket Natura 2000.

Detta material utgör miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) vilket är en viktig del av underlaget för myndigheternas prövning av projektet.

1.1 Tankarna bakom Tre Toppar

Stiftelsen Idre Fjäll har ansvaret för planeringen av Tre Toppar.

I sitt utvecklingsarbete med Tre Toppar har Idre Fjäll lagt fast fyra grundidéer med projektet. Dessa är följande:

Säkerställ bygdens framtid

I dag är 80 procent av invånarna i Idre och Särna beroende av turismen, som framför allt vuxit upp kring Idre Fjäll. Med Tre Toppar ska orterna Idre, Särna och Älvdalen kunna fortsätta vara en levande bygd med en växande arbetsmarknad, kommunal service, handel mm.

Lokalbefolkningens stöd

Det finns en bred uppslutning bakom projekt Tre Toppar. Undersökningar visar både en stark efterfrågan av åtgärder i norra Dalarna och att en stor majoritet av kommunens befolkning vill se Tre Toppar förverkligat^{1 och 1A}.

Miljöanpassning

Projektet Tre Toppars kvalitéer och konkurrensfördelar bygger mycket på de höga kultur- och naturvärdena i området. En förutsättning är att projektet genomförs på ett sådant sätt att miljön visas stor hänsyn. En utgångspunkt är att anläggningen ska kunna avvecklas utan bestående skador på mark och vatten. Projektet utvecklas under riktlinjerna att förena skidåkning och fjällupplevelser under hela året med naturhänsyn och ekologiskt tänkande samt bygger på de kulturhistoriska förutsättningarna i bygden. Även nuvarande anläggningar kommer att anpassas till denna målsättning. Ett led i detta är att förmedla kunskap om värdena men också att delta i den lokala förvaltningen av värdena för natur- och kulturintressen.

Framtidens friluftsområde

Området Idre Fjäll-Städjan-Fjätervålen har natur-, kultur-, friluft- och skidtekniska värden som tillsammans gör det möjligt att på lång sikt tillfredsställa olika friluftsidkares efterfrågan, inte enbart morgondagens skidåkare.

1.2 Detta dokument

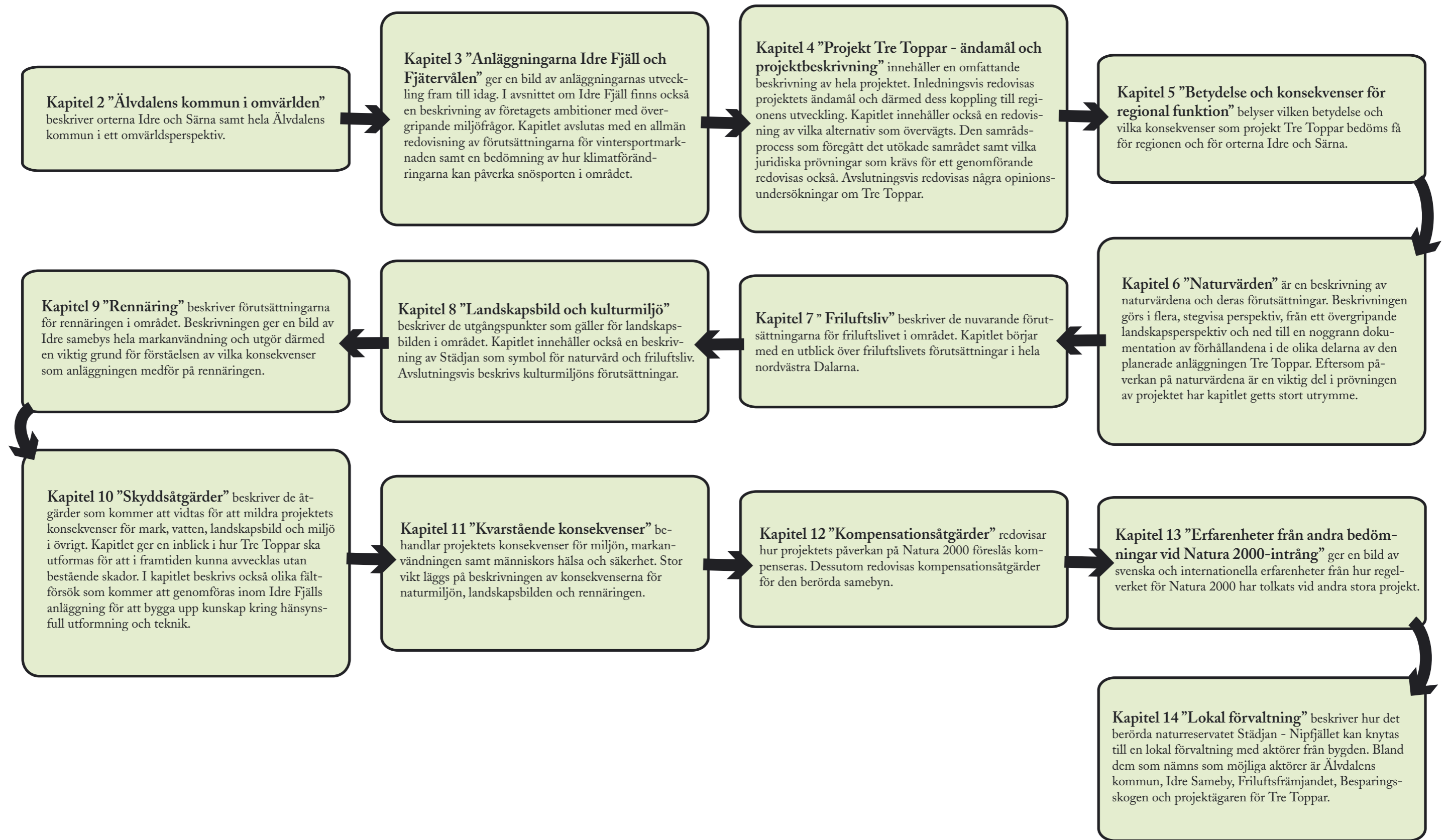
Detta dokument utgör miljökonsekvensbeskrivningen för projekt Tre Toppar. Materialet är en viktig del av underlaget för den miljöprövning som ska ske av anläggningen.

Dokumentets olika delar presenteras i figuren på motstående sida. För läsningen kan nedanstående lista över olika facktermer vara till nytta.

Ordlista	
Barriäreffekt	Hinder för djurs eller växters spridning.
Biogeografisk region	Region med gemensamma förutsättningar för flora och fauna. De biogeografiska regioner som finns i Sverige och används i Natura 2000-sammanhang är kontinental, boreal och alpin region.
Biotop	Ett område med enhetlig miljö och sammansättning av djur och växter. Området avgränsas naturligt genom lokalklimat, markbeskaffenhet, växt- och djurliv mm.
Brandljud	Spår av brand i träd.
Drumlin	Avlång moränrygg som har en kärna av fast berg eller av en mycket stor sten. Runt denna har hårt packad morän avlagrats i samband med isens rörelse under istiden.
Dödismorän	Oregelbundna kullar, åsar och gropar som avsattes när stillastående ismassor med inlagrad jord smälte i samband med istiden.
Erosion	Nednötning och borttransport av berg och jord.
Fragmentering	Sammanhängande habitat delas upp och blir mindre och isoleras från varandra.
Geomorfologi	Markens ytformer samt läran om markens ytformer och deras uppkomst.
Habitat	Livsmiljö. Naturtyp som är lämplig för en viss art att leva i.
Indikatorart	Art som indikerar (påvisar) att miljön har någon viss egenskap eller historik, t.ex. kalkhaltig berggrund, hög luftfuktighet eller beteshävd.
Isälvsediment	Främst sand och grus som avsatts av älvar under inlandsisen.
Kanteffekt	Påverkan på en naturtyp som beror på närheten till en annan naturtyp. Exempelvis förändras ofta skogars struktur och artsammansättning i närheten av en hyggekant.
Kolonisering	Växters eller djurs etablering på en ny plats.
Korridoreffekt	Förbättrade spridningsförutsättningar för något djur eller någon växt till följd av att en ny miljö skapas, t.ex. en väg eller en kraftledningsgata. Etableringen av nya arter kan missgynna andra arter.
Kumulativa effekter	Samverkande effekter vars sammanlagda verkan ofta blir större än effekterna var och en för sig.

Låga	Liggande, dött träd.
Mikrobiologisk aktivitet	Liv i form av av mycket små organismer, t.ex. bakterier. Den mikrobiologiska aktiviteten har stor betydelse för nedbrytningen av döda växtdelar och annat i marken.
Mikroklimat	Förutsättningar för temperatur, luftfuktighet m.m. på en speciell plats till följd av platsens egenskaper och belägenhet. Exempelvis kan sydsidan av ett stenblock ha ett varmare mikroklimat än omgivningarna, vilket gör att andra arter kan leva där.
Morän	Jordart med blandning av olika kornstorlekar som bildats när inlandsisen nött mot marken.
Myrslog	Myr varpå myrhö slås, slättermyr.
Natura 2000-habitat	Utpekade naturtyper som ska skyddas enligt EU:s art- och habitatdirektiv.
Nyckelbiotop	Miljö med höga naturvärden där det finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter.
Population	Alla individer av en art inom ett visst område.
Predator	Ett djurs fiende, d.v.s. ett djur som äter andra djur. Exempelvis är räv predator på hare.
Reproduktion	Föryngring, fortplantning.
Revir	Ett mer eller mindre begränsat område, som en eller flera individer av en djurart uppehåller sig inom och som försvaras mot andra individer av samma art.
Rogenmorän	Landskap av dödismorän som utgörs av åsar i oregelbundna labyrintiska former. Namnet kommer från Rogenområdet i Härjedalen, där formationerna är mycket välutvecklade.
Rödlista	En sammanställning av hotade eller missgynnade arter som tas fram av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket.
Rödlistad art	Hotad eller missgynnad art som finns med på ArtDatabankens/Naturvårdsverkets rödlista. Arterna klassificeras utifrån vissa kriterier i någon av kategorierna Försvunnen (RE), Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN), Sårbar (VU), Missgynnad (NT) eller Kunskapsbrist (DD).
Signalart	Art som indikerar (påvisar) höga naturvärden.
Torraka	Stående, dött träd.

Tabell 1.1. Förklaring av några naturvårdsrelaterade begrepp som förekommer i denna rapport

Figur 1.1. Figuren visar en översikt av de olika delarna i det här dokumentet kapitel för kapitel